

HULPMIDDELENINFO

ASSISTENTIEHONDEN

JANUARI 2012

Een beschrijving van een hulpmiddel of een aanpassing in deze tekst wil niet zeggen dat het hulpmiddel of de aanpassing terugbetaald wordt door het VAPH. Informatie over terugbetaling door het VAPH kunt u vinden op de website van het VAPH: www.vaph.be.

INLEIDING

Het KOC stelt vast dat gebruikers en adviseurs onvoldoende weten over assistentiehonden. Te weinig kennis over de mogelijkheden van de hond kan aanleiding geven tot irreële verwachtingen, verkeerde adviezen, foute keuzes.

In het eerste deel van deze hulpmiddeleninfo geven we een overzicht van de mogelijkheden van de verschillende soorten assistentiehonden: wanneer kan een assistentiehond een oplossing bieden en wat is de meerwaarde van de assistentiehond tegenover (technische) hulpmiddelen en/of menselijke assistentie?

In een tweede deel brengen we de eisen in kaart die moeten voldaan zijn, wil de hond doelmatig zijn. Deze situeren zich zowel bij de gebruiker als bij de hond en de omgeving.

Onze dank gaat uit naar de vertegenwoordigers van de organisaties waarmee we regelmatig overleg konden voeren: de hondencentra, belangenverenigingen, multidisciplinaire teams en gebruikers.

INHOUD

INLEIDING.....	3
INHOUD	3
1 ASSISTENTIEHONDEN	5
1.1 BLINDENGELEIDEHONDEN	5
1.1.1 <i>Mogelijkheden van de blindengeleidehond</i>	5
1.1.2 <i>Doelgroep</i>	6
1.1.3 <i>Vergelijking met technische hulpmiddelen en menselijke assistentie</i> ..	6
1.2 HULPHONDEN	10
1.2.1 <i>Mogelijkheden van de hulphond</i>	10
1.2.2 <i>Doelgroepen</i>	12
1.2.3 <i>Vergelijking met technische hulpmiddelen en menselijke assistentie</i> ..	12
1.3 HOORHONDEN	13
1.3.1 <i>Mogelijkheden van de hond</i>	13
1.3.2 <i>Doelgroep</i>	14
1.3.3 <i>Vergelijking met technische hulpmiddelen en menselijke assistentie</i> ..	14

1.4	EPILEPSIEHONDEN	15
1.4.1	<i>Mogelijkheden van de hond</i>	15
1.4.2	<i>Doelgroep</i>	16
1.4.3	<i>Vergelijking met technische hulpmiddelen en menselijke assistentie</i>	16
1.5	ELEMENTEN VAN INTEGRATIEBEVORDERING	16
2	DOELMATIGHEIDSEISEN	18
2.1	EISEN GESTELD AAN DE OMGEVING: RUIMTE EN AANVAARDING	18
2.2	EISEN GESTELD AAN DE GEBRUIKER: NOODZAAK EN ONGANG MET DE ASSISTENTIEHOND	18
2.3	EISEN GESTELD AAN DE ASSISTENTIEHOND: GEZOND EN GOED OPGELEID	20
3	OPLEIDINGSCENTRA VOOR ASSISTENTIEHONDEN	22

1 ASSISTENTIEHONDEN

Geregeld ziet men in het straatbeeld personen met een handicap, begeleid door een assistentiehond. Deze assistentiehonden kunnen verschillende functies hebben voor verschillende doelgroepen. Naast blindengeleidehonden voor personen met een visuele handicap en hulphonden voor personen met een motorische handicap, bestaan er ook hoorhonden voor personen met een auditieve handicap en epilepsiehonden voor personen met epilepsie.

Er wordt als vanzelfsprekend aangenomen dat de assistentiehond de zelfredzaamheid verhoogt. Maar worden er geen capaciteiten toegemeten die de assistentiehond niet heeft? In dit hoofdstuk geven we een overzicht van de mogelijkheden van de verschillende soorten assistentiehonden. We geven daarbij aan wanneer een assistentiehond een oplossing kan bieden en wat de meerwaarde van de assistentiehond kan zijn tegenover (technische) hulpmiddelen en/of menselijke assistentie.

1.1 BLINDENGELEIDEHONDEN

1.1.1 MOGELIJKHEDEN VAN DE BLINDENGELEIDEHOND

Een blindengeleidehond is een mobiliteitshulpmiddel. De hond (bege)leidt een blind of zeer slechtziend persoon bij zijn verplaatsingen buitenhuis. Meer bepaald zal de hond:

- hindernissen in de breedte en in de hoogte ontwijken en aangeven met bevelsweigering bij gevaar;
- overgangen van materiaal, kleur signaleren;
- niveau-overgangen, trappen aangeven;
- oversteek- en doorgangsmogelijkheden (zebrapaden) in een verkeerssituatie aangeven en de verkeerssituatie inschatten;
- zijn baas op aangeleerde trajecten geleiden (een hond is in staat om een aantal trajecten aan te leren);
- in- en uitgangen en oriëntatiepunten terugvinden.

In een vreemde omgeving kan de blindengeleidehond niet de weg wijzen. De hond blijft een mobiliteitshulpmiddel en is nooit een oriënteringshulpmiddel. De hond kan ook verloren gelegde voorwerpen terugvinden.

1.1.2 DOELGROEP

Blinden of zeer slechtzienden die zich zelfstandig (zonder menselijke assistentie) buitenshuis willen verplaatsen. De blinde of zeer slechtziende moet:

- voldoende mobiliteitsvaardig zijn (door ervaring of door een cursus te volgen);
- over voldoende oriënteringsvaardigheden beschikken;
- in staat zijn om voortdurend aandachtig te blijven om alle noodzakelijke informatie te kunnen waarnemen.

1.1.3 VERGELIJKING MET TECHNISCHE HULPMIDDELEN EN MENSELIJKE ASSISTENTIE

Witte stok als taststok

De blinde of zeer slechtziende persoon tast met de stok op de breedte van het lichaam het terrein voor hem af en voelt op die manier obstakels. Voorwerpen op de grond, geveluitsteeksels, keldergaten, ... kunnen gedetecteerd worden door standaardstoktechnieken te gebruiken. Voetpaden en oversteekplaatsen kunnen vastgesteld worden door het 'vallen' van het stokpunt.

Een stok om te rollen (specifiek type van stok) i.p.v. te tikken, realiseert een verhoogd tactiel bereik. Dit is zeker het geval wanneer met speciale (ribbel)tegels geleidelijnen op de straat zijn aangebracht. Door met zijn stok over de straat te schrapen, houdt de persoon contact met de gidslijn.

Via echolocatie kan de blinde of zeer slechtziende voorwerpen in de buurt detecteren.

De stok laat toe om bijvoorbeeld de breedte van een trap te verifiëren.

Een neveneffect van het gebruik van de stok is dat mensen die in de weg staan, gewaarschuwd worden door het geluid en de beweging van de stok.

In de praktijk wordt met de stok slechts een beperkte oppervlakte afgetast. De manier waarop met de stok heen en weer wordt bewogen, bepaalt het gedetecteerde oppervlak. Overhangende hindernissen kunnen niet gedetecteerd worden. Bovendien verandert het straatbeeld voortdurend.

Met een witte stok kan men zich niet oriënteren.

De combinatie van een witte stok met een blindengeleidehond is logisch. De stok werkt aanvullend op de signalen van de hond en is een extra herkenningselement.

Elektronische witte stok

De elektronische witte stok is een taststok met een toegevoegd ultrasoonobstakeldetectiesysteem (sonar). Het systeem bestaat uit twee sonarbundels waarvan een naar beneden is gericht, de andere naar boven. De gebruiker krijgt een geluid- en/of een trilsignaal wanneer er zich een hindernis binnen de vier meter bevindt. Op die manier detecteert de stok, sneller dan de gewone stok, hindernissen, zowel bij de grond als op hoofdhoogte, zonder dat ze effectief gevoeld worden. Het detectiebereik is groter dan bij de gewone witte stok.

Het groter bereik van de elektronische stok vormt terzelfder tijd een groot nadeel. Meer voorwerpen (o.a. ook voorwerpen opzij) worden gedetecteerd dan enkel diegene die de weg blokkeren. De gebruiker vindt a.h.w. het bos tussen de bomen niet meer.

De combinatie van een elektronische witte stok met een blindengeleidehond is niet aan te raden omdat adequaat gebruik van beide mobiliteitshulpmiddelen een te grote concentratie vraagt.

Gps-systeem (Global Positioning System)

Met gps is het mogelijk je positie te bepalen met een accuraatheid van twee tot tien meter. Sommige apparaten kunnen vroegere locaties en routes opslaan, sommige geven ook straatnamen weer en kunnen gebruikt worden als digitale kaarten. Ze kunnen ook navigeren, door visueel en met spraakweergave aan te geven waar er moet afgeslagen worden. Op die manier gidst een gps-systeem iemand van plaats A naar plaats B. Een gps is een navigatiehulpmiddel.

Gps-systemen zijn alleen een doelmatig hulpmiddel als ze aangepast zijn voor blinden, d.w.z. voorzien zijn van een specifieke spraakweergave om de gps te bedienen en in te stellen.

Een gps-systeem voor blinden vervangt de witte stok of een blindengeleidehond niet. Het navigatiesysteem wijst wel de weg, maar waarschuwt niet voor gevaarlijke situaties of hindernissen op de weg. Om goed te functioneren, moet er een goede satellietontvangst zijn. Vooral in stadscentra is de satellietontvangst (nog) dikwijls te onbetrouwbaar waardoor het gps-systeem meer verwarring sticht dan dat het uitkomst biedt bij de oriëntatie. Bovendien is de nauwkeurigheid van de plaatsbepaling van het gps-systeem beperkt tot een tiental meters en zijn de kaarten ook niet aangepast aan voetgangers. Een gps beperkt zich tot plaatsen waar met de auto kan gereden worden. Gps navigeert niet in openbare ruimten (vb. park) en op het openbaar vervoer.

Een ander mogelijk probleem bij gps-systemen, is de capaciteit van de batterijen. Meestal moeten deze reeds na een à anderhalf uur heropgeladen worden.

Door deze onvolkomenheden is het gps-systeem slechts in bepaalde situaties en voor een bepaalde groep van personen een zinvol hulpmiddel (zie ook KOC-nota 'gps voor blinden' op www.koc.be).

Een blindengeleidehond samen met een gps lijkt een nuttige combinatie van een mobiliteits- en een oriëntatiehulpmiddel. Toch draagt deze combinatie niet het akkoord weg van de meerderheid van de bevrageden. De reden is allicht dat een gps-systeem gebruiken voor blinden een zeer grote concentratie vergt. De gebruiker moet omgevingsgeluiden en de computerstem van het gps-systeem waarnemen en bovendien tegelijkertijd met de hond werken.

Overzicht functies blindengeleidehonden tegenover alternatieven

Functies		Blinden-geleidehond	Witte stok	Elektronische witte stok	Gps
Mobiliteit	Hindernissen vermijden	Ja	Ja (niet in de hoogte)	Ja (ook in de hoogte)	Neen
	Niveau-overgangen detecteren	Ja	Ja	Ja	Neen
	Verkeerssituatie inschatten	Ja	Neen	Neen	Neen
Oriëntatie	In- en uitgangen, oriëntatiepunten (terug)vinden	Ja (aangeleerde trajecten)	Neen	Neen	Oriëntatiepunten wel, in- en uitgangen niet
	Richting aangeven	Ja (aangeleerde trajecten)	Neen	Neen	Ja
Beschikbaarheid		Steeds (met uitzonderingen)	Steeds	Steeds	Steeds, mits satellietontvangst

Samengevat

De blindengeleidehond heeft t.o.v. de ‘technische’ alternatieven een meerwaarde, namelijk de verkeerssituatie kunnen inschatten en in- en uitgangen vinden.

1.2 HULPHONDEN

Honden beschikken in het algemeen over een aantal basisvaardigheden:

- volgen: links, rechts, voor en achter
- ergens op staan met twee of met vier poten, ergens tegenaan staan met voorste poten
- zitten, liggen, staan, halve draai, poot uitsteken
- hier komen
- vooruit gaan, kamer verlaten, in auto stappen
- op een plaats blijven, wachten

Honden bieden gezelschap, een gevoel van veiligheid en bevorderen de sociale interactie.

Een **hulphond** kan een persoon met een motorische handicap assisteren bij allerlei handelingen in het dagelijks leven. Daardoor verhoogt de zelfstandigheid en de sociale integratie van die persoon.

Als men een hulphond als oplossing overweegt, dan moet de hond specifiek een oplossing bieden voor de probleemactiviteiten van de persoon. Bovendien moet de hond een oplossing bieden voor meerdere probleemactiviteiten en op verschillende momenten. De hond moet dus een duidelijke functionele meerwaarde hebben.

1.2.1 MOGELIJKHEDEN VAN DE HULPHOND

Basisvaardigheden

Basisvaardigheden worden standaard aangeleerd aan alle hulphonden. Zij vormen de basiscommando's die onderling te combineren zijn om nieuwe of complexere opdrachten uit te voeren, nodig om de persoon met een motorische handicap te helpen:

- een voorwerp oppakken en het terug loslaten
- snelheid aanpassen
- ontlasten op commando
- ergens aan trekken
- blaffen op commando

Specifieke vaardigheden

Voorwerpen weg- en terugbrengen

De hulphond kan:

- een voorwerp (vb. kruk, schoenen, jas, telefoon, afstandsbediening, riem, harnas) op aanwijzing herkennen en terugbrengen: van de vloer (vb. post), van een hoogte (vb. tafel, aanrecht), uit een andere ruimte of ergens uit (vb. tas, kast, wasmachine, , koelkast);
- een voorwerp geven aan bekenden en aan vreemden (vb. portefeuille geven aan de persoon aan de balie), wegbrengen (vb. fles melk in de winkel op de band zetten) of ergens in doen (vb. prullenbak, tas, kast).

De voorwerpen kunnen zowel klein (vb. geldstuk) als groot zijn (vb. kruk). Ook breekbare voorwerpen zoals een bril zijn geen probleem voor de hulphond.

Deuren, gordijnen en lades openen en sluiten

De hulphond kan deuren (zowel gewone als schuifdeuren) openen, sluiten en open houden. Soms is hiervoor een aanpassing nodig (vb. een stuk touw aan de klink of de lade hangen). Deuren die anders openen dan de hond gewend is of deuren waarop de hond geen grip kan krijgen met zijn muil of poten, kunnen problemen geven.

Knoppen en schakelaars bedienen

De hulphond kan liftknoppen bedienen, lichten aan- en uitdoen, kranen openzetten, ...

Alarmeren

De hulphond kan mensen in de omgeving waarschuwen door ze te gaan halen of door te blaffen. De hulphond kan ook een alarmsysteem bedienen.

Vaardigheden op maat van de gebruiker

Naast de algemene taken kunnen bijkomende vaardigheden worden aangeleerd in functie van de mogelijkheden of de beperkingen van de gebruiker:

- de persoon met een handicap ondersteunen bij bewegingen: vb. van zitten naar staan, van zitten naar liggen, van liggen naar zitten, hand terugplaatsen naar schoot/blad/steun, persoon omrollen, persoon overeind trekken;
- voetenplank van rolstoel inklappen;
- kussen onder het hoofd doen 's nachts; dekens afhalen wanneer het te warm is;
- kleding uittrekken (vb. jas, sokken, schoenen, broek, trui, ritsen opendoen);
- dekbed terugslaan;
- ...

1.2.2 DOELGROEPEN

Een hulphond kan de zelfstandigheid verhogen voor:

- personen die een beperking hebben aan de onderste ledematen
- personen met beperkingen aan de romp, de wervelkolom of het bekken
- personen met een beperking aan de bovenste ledematen
- personen met een combinatie van bovenstaande beperkingen
- personen met een evolutieve ziekte

1.2.3 VERGELIJKING MET TECHNISCHE HULPMIDDELEN EN MENSELIJKE ASSISTENTIE

Technische hulpmiddelen

Voor verschillende activiteiten die een hulphond kan verrichten, bestaan er ook technische hulpmiddelen op de markt:

- aan- en uitkleedhulpen
- draaggordels voor boodschappen
- omgevingsbedieningssystemen
- oprichthulpen
- grijptangen
- aangepaste grepen
- robotarm
- positioneringshulpmiddelen

- transferhulpmiddelen
- alarmeringssystemen

In sommige gevallen kan een hond deze vervangen. Voor een aantal activiteiten die een hulphond kan uitvoeren, zijn er geen technische hulpmiddelen op de markt:

- voorwerp ergens uithalen of indoen;
- dekbed terugslaan;
- voorwerpen in een andere ruimte gaan halen.

Menselijke assistentie

Dankzij de hulphond kan de persoon met een motorische handicap zelfstandiger functioneren en hoeft hij/zij minder een beroep te doen op ADL-zorg. In een studie met een steekproef van veertig gebruikers raamde het consultancybureau Scholten en Franssen (NL) de mindere nood aan menselijke assistentie op twee tot drie uur per dag.

1.3 HOORHONDEN

1.3.1 MOGELIJKHEDEN VAN DE HOND

Een hoorhond is getraind om te reageren op geluiden. Door lichamelijk contact en niet door te blaffen zal een hoorhond signaleren wanneer er een geluid is en waar het vandaan komt. Dit zowel binnenshuis, thuis of in een ander gebouw, als onderweg.

Binnenshuis (thuis of in een ander gebouw)

- signaleren wanneer de wekker afloopt;
- signaleren wanneer de deurbel rinkelt;
- signaleren wanneer de telefoon/fax/gsm rinkelt;
- geluidssignalen van huishoudelijke toestellen signaleren;
- het alarmsignaal van een rookmelder signaleren;
- signaleren wanneer iemand roept en de persoon ernaartoe brengen;
- signaleren wanneer de baby huilt;
- signaleren wanneer iemand op het raam of op de deur klopt.

Onderweg

- achteropkomende voertuigen signaleren;

- signaleren wanneer iemand roept en de persoon ernaartoe brengen;
- signaleren wanneer de gsm rinkelt;
- een alarmsignaal signaleren;
- de sirene van politie-, brandweer- of ziekenwagen signaleren.

Andere

- signaleren wanneer een voorwerp onopgemerkt gevallen is (vb. portefeuille, gsm);
- berichten overbrengen tussen familieleden/vrienden door geschreven nota's rond te brengen (vb. laten weten dat het etenstijd is) of door voorwerpen die iets betekenen (vb. laten weten dat er direct hulp nodig is door zijn/haar horloge mee te geven).

1.3.2 DOELGROEP

Een hoorhond kan een hulpmiddel zijn voor doven die nood hebben aan een oplossing om gewaarschuwd te worden voor omgevingsgeluiden en die niet kiezen voor een (mobiel) signaleringssysteem.

1.3.3 VERGELIJKING MET TECHNISCHE HULPMIDDELEN EN MENSELIJKE ASSISTENTIE

De dove persoon kan gewaarschuwd worden door andere personen (vb. vader, moeder, zus, broer, vrienden, een persoonlijk assistent) op voorwaarde dat deze horend zijn en altijd bij de dove in de buurt blijven. Dit is praktisch niet realiseerbaar en ook niet altijd gewenst door de dove persoon.

De dove persoon kan ook door een signaleringssysteem gewaarschuwd worden. Een signaleringssysteem is een modulair systeem dat kan samengesteld worden naargelang de individuele nood aan een oplossing voor het horen van een wekker, een deurbel, een telefoonbel, ... Het heeft zijn degelijkheid reeds jaren bewezen. Het materiaal vraagt geen onderhoud, behalve de vervanging van de batterijen van sommige onderdelen, en het gaat heel lang mee. Met uitzondering van de trilontvanger en de personenoproepknop die op het lichaam gedragen worden, is er bijna geen slijtage. In de thuissituatie is het voor een dove persoon een adequate oplossing. Buiten de thuissituatie is het eigen

signaleringsstelsysteem veelal onbruikbaar. Meestal is het buitenshuis of in een ander gebouw niet aanwezig.

Net omdat de hond een levend wezen is, heeft hij een aantal voordelen t.o.v. technische hulpmiddelen:

- De hond is flexibel: de hond is overal beschikbaar als hulpmiddel, ook op verplaatsing.
- De hond is dynamisch: de hond evolueert mee met de gebruiker. De hond kan steeds opnieuw aanleren hoe te functioneren volgens de wensen/noden van de gebruiker (vb. nieuwe huishoudtoestellen met andere belsignalen).

1.4 EPILEPSIEHONDEN

1.4.1 MOGELIJKHEDEN VAN DE HOND

Epilepsiehonden kunnen aan epileptici een grotere onafhankelijkheid geven door een behulpzame vriend te zijn en door alarm te slaan bij een eventuele crisis. Epilepsiehonden voeren een of meerdere taken uit, meestal onmiddellijk na een epileptische aanval: een alarmknop induwen, de persoon wakker maken, de telefoon of medicatie brengen, ...

Sommige honden voelen een aanval aankomen en verwittigen daarvan hun baasje op een of andere manier. Dit voorvoelen kan echter niet aangeleerd worden.

Epilepsiehonden zijn opgeleid om bij een epileptische aanval taken uit te voeren:

- voorkomen dat de straat wordt overgestoken wanneer de persoon een epileptische aanval heeft, afstand houden van rivieroeveren en afgronden;
- persoon bij bewustzijn brengen door te blaffen, aan te porren en te duwen met de poten;
- noodoproep inschakelen, persoon in veiligheid brengen, hulp halen, medicatie brengen.

1.4.2 DOELGROEP

Epilepsiehonden zijn bedoeld voor personen met medisch vastgestelde epilepsie, die ondanks medicatie of andere behandelingen niet aanvalsvrij zijn en die minstens een zware aanval hebben per maand.

1.4.3 VERGELIJKING MET TECHNISCHE HULPMIDDELEN EN MENSELIJKE ASSISTENTIE

Voor de functie alarmeren bestaan op de markt ook technische hulpmiddelen. Ze zijn nuttig in situaties waarin personen (vaak 's nachts) na een aanval bijstand van een verzorger nodig hebben. Een epilepsie-alarmsysteem, ontwikkeld om de verzorger te waarschuwen, bestaat uit twee delen: een alarmzender en een ontvanger. De alarmzender die zich bij de patiënt bevindt (aan polsband of in bed), detecteert de epileptische aanval (vb. door registratie van de typische trillingen) en zendt het alarmsignaal naar de ontvanger bij de begeleider. Zo is er bijvoorbeeld de epilepsie-pols-alarmband van de firma Diepeveen. Een volledig veilig epilepsie-alarmsysteem bestaat niet. De responstijd van de verzorger blijft een belangrijke factor spelen.

1.5 ELEMENTEN VAN INTEGRATIEBEVORDERING

De assistentiehond kan niet alles. Bepaalde activiteiten kunnen enkel opgelost worden met menselijke assistentie of met technische hulpmiddelen.

De assistentiehond verhoogt voor de verschillende doelgroepen de zelfstandigheid heel concreet:

- Personen met een visuele handicap begeven zich met hun blindengeleidehond frequenter zelfstandig buitenshuis.
- Personen met een motorische handicap moeten aanzienlijk minder beroep doen op menselijke ADL-zorg.
- Ook personen met epilepsie of een auditieve handicap moeten veel minder een beroep doen op menselijke assistentie in hun dagelijks functioneren.

De functionaliteit van een assistentiehond is echter moeilijk te vergelijken met technische, ‘levenloze’ hulpmiddelen. Net omdat de hond een levend wezen is, heeft hij een aantal voordelen t.o.v. technische hulpmiddelen:

- De hond is flexibel: door zijn permanente aanwezigheid is de hulphond overal beschikbaar als hulpmiddel, ook op verplaatsing.
- De hond is dynamisch: de hond evolueert mee met de gebruiker. De hond kan steeds opnieuw aanleren hoe te functioneren, bijvoorbeeld bij verhuis van de gebruiker of in geval van een progressief evoluerend ziektebeeld.
- De hond is minder stigmatiserend: de hond verwijst door zijn aanwezigheid niet naar de handicap. Technische hulpmiddelen leggen de focus op wat de gebruiker niet kan, op zijn beperkingen. De hond trekt de aandacht op de mogelijkheden van de gebruiker.
- De hond heeft een sociale meerwaarde: de hond is een levend gezelschap dat in een aantal gevallen het alleen wonen en het autonoom zijn mede mogelijk maakt. Bovendien legt de hond een link tussen de gebruiker en de buitenwereld. Mensen praten makkelijker tegen een rolstoelgebruiker als er een sympathieke hond naast staat.
- De hond heeft vaak ook een heilzaam effect: de gebruiker moet zorg dragen voor ‘iemand’ terwijl het meestal andersom is.

2 DOELMATIGHEIDSEISEN

In het eerste deel werden de mogelijkheden van de assistentiehonden vergeleken met ‘technische’ hulpmiddelen die dezelfde functies uitvoeren. Indien gedacht wordt aan een assistentiehond als oplossing, moet men rekening houden met een aantal voorwaarden, wil de hond een doelmatige oplossing zijn:

- De omgeving moet een assistentiehond toelaten.
- De gebruiker moet de hond nodig hebben en moet de hond kunnen ‘gebruiken’, er kunnen mee omgaan, er kunnen voor zorgen.
- De assistentiehond moet kunnen uitvoeren wat nodig is.

2.1 EISEN GESTELD AAN DE OMGEVING: RUIMTE EN TOELATING

- Er moet ruimte zijn voor de hond en mogelijkheid om de hond uit te laten.
- De gebruiker (en zijn huisgenoten) moet bereid zijn om de hond op te nemen en moet zich akkoord verklaren met alle regels opgelegd door het hondencentrum.
- De omgeving moet de gebruiker met de hond toelaten: de eigenaar bij huurwoningen, de medebewoners in appartementsblokken, de voorziening of school, de werkgever en de collega’s, ...
- De persoon met een handicap is de enige baas van de assistentiehond: opdat de assistentiehond blijvend de activiteiten voor zijn baasje uitvoert, is het noodzakelijk dat de omgeving de hond zoveel mogelijk negeert: niet verzorgen, niet aaien, geen commando’s geven, ...

2.2 EISEN GESTELD AAN DE GEBRUIKER: NOODZAAK EN ONGANG MET DE ASSISTENTIEHOND

Vooraleer de hond als oplossing wordt gekozen, moeten een aantal vragen beantwoord worden over de noodzaak van de hond, de verwachtingen en capaciteiten van de potentiële gebruiker:

- Is de persoon met een handicap beperkt in zelfstandigheid en zelfredzaamheid?
- Kan de hond daadwerkelijk een concrete hulp bieden aan de persoon met een handicap?

- Wat wil de gebruiker méér bereiken met de hond en is dit realistisch? Zal de persoon de hond gebruiken waarvoor hij opgeleid is?
- Kan de persoon met een handicap zelf voldoende voor zijn hulphond zorgen?

Specifiek voor blindengeleidehonden:

- Heeft de blinde een mobiliteitsprobleem?
- Gebruikt hij/zij een witte stok?
- Welke trajecten zal hij/zij afleggen, welke trajecten doet hij/zij nu (recreatie, boodschappen, beroep, studie, andere) en met welke frequentie?
- Gebruikt hij/zij het openbaar vervoer?
- Heeft hij/zij een oriëntatie- en mobiliteitstraining gevolgd of is er bereidheid om deze te volgen?

Bij het oplossen van bovenstaande vragen, moet rekening gehouden worden met:

- zelfstandigheid en mobiliteit: in staat zijn om de hond zelfstandig uit te laten, zelfstandig of met hulpmiddelen buitenshuis kunnen voortbewegen, in staat en bereid zijn om deel te nemen aan de stage
- persoonlijkheid om met een hond om te gaan: standvastigheid, leiding kunnen geven aan de hond, basisvertrouwen en zelfbeheersing in verkeerssituaties?
- stemfunctie: voldoende duidelijk commando's kunnen geven: redelijk stemvolume, redelijke verstaanbaarheid, redelijke intonatie
- intelligentie en creativiteit: verstandelijk de hond kunnen begrijpen: geestelijk in staat om vaardigheden eigen te maken, redelijk geheugen, zicht op het eigen functioneren, eigen gedrag, mogelijkheden en beperkingen, psychologisch in evenwicht, initiatief kunnen nemen en probleemoplossend vermogen
- medische aspecten: geen allergie aan honden, evenwichtstoornissen, gevoeligheid voor pijn, gezichtsvermogen en gehoorvermogen vormen geen belemmering voor het werken met de hond, bij voorkeur met minstens een hand de hond kunnen borstelen en aaien

- motivatie: gemotiveerd om deel te nemen aan de stage, bereid om wat te doen of te laten
- financiële aspecten: bereid de kosten voor de stage te dragen, in staat de kosten van een hond te dragen voor voeding, verzorging, dierenarts
- omgang met de hond: van honden houden, de hond overal willen meenemen

Bovenstaande criteria worden soepel en zeer persoonsgebonden nagegaan. Als een persoon bijvoorbeeld niet in staat is om de hond te belonen door hem te aaien, kan een koekjesmachine aan de rolstoel gemonteerd worden, de hond kan ook geleerd worden om zelf knuffels te komen halen. Als de stemfunctie onvoldoende is, kan er gecompenseerd worden met mimiek, gebaren, ...

2.3 EISEN GESTELD AAN DE ASSISTENTIEHOND: GEZOND EN GOED OPGELEID

- Afkomst van de hond moet bekend zijn.
- Algemene gezondheidstoestand van de hond moet goed zijn.
- De hond moet gesocialiseerd zijn:
  - zich niet laten afleiden door soortgenoten, andere dieren, lawaai, geuren, kinderen;
  - betrouwbaar zijn tegenover andere personen; langdurig stil en rustig kunnen blijven, ook zonder toezicht;
  - gehoorzaamheid en sanitaire behoeftebeheersing;
  - zelfbeheersing: gewenning aan uitzonderlijke situaties, blafbeheersing.
- De hond moet opgeleid zijn voor de basiscommando's en voor de specifieke opdrachten.

Het spreekt vanzelf dat de selectie en opleiding van de honden de verantwoordelijkheid is van de hondencentra.

De eisen gesteld aan de hond, worden door het hondencentrum ingevuld in de opleiding die uit een aantal fasen bestaat. Alle hondencentra volgen eenzelfde stramien hoewel accenten kunnen verschillen, zoals bijvoorbeeld het moment waarop de gebruiker ingeschakeld wordt.

Noot: Opleiding tot assistentiehond

- Een eerste fase omvat de basisopleiding van de hond in het vooruitzicht van de samenwerking met de persoon met een handicap: zindelijkheidstraining, gewenning aan de omgeving, gehoorzaamheid, omgang met personen, verkeer, geluid en eventueel andere gezelschapsdieren (socialisering).
- Een tweede fase, waar de africhter voor instaat, omvat de specifieke opleiding van de hond tot assistentiehond, waarbij rekening gehouden wordt met de specifieke wensen en noden van de persoon met een handicap. In deze fase wordt ook geïnventariseerd in welke mate de gebruiker aan de gestelde eisen voldoet en worden deze eventueel bijgestuurd. Deze periode neemt minstens zes maanden in beslag.
- De derde fase behandelt de samenwerking van de persoon met een handicap en zijn assistentiehond in 'teamverband' (o.a. bij de persoon thuis), waarna tot definitieve overhandiging wordt overgegaan. In deze fase wordt de gebruiker ook geleerd hoe om te gaan met de assistentiehond:
  - weten wat te doen met de beugel, het harnas, de leiband;
  - de assistentiehond kunnen verzorgen: kammen, borstelen, voeding, wandelen, behandelen van teken;
  - weten wat te doen bij ongewenst gedrag (blaffen, grommen, opspringen, weglopen en niet terugkomen,...).

3 OPLEIDINGSCENTRA VOOR ASSISTENTIEHONDEN

4Paws4Kids

Vrankrijk 2A
2740 Bilzen
T: 0471 28 24 35
marja.wees@telenet.be
www.4paws4kids.be

Dyadis vzw

Konkelstraat 87- 89
1150 Brussel
T: 02 772 30 12
secretariaat@dyadis.org
www.dyadis.org

Alfa Centrum voor Hulp en Geleidehonden vzw

della Faillestraat 15
2930 Brasschaat
T: 0475 81 53 37
alfacentrumvoorhulpengleidehonden@telenet.be
www.alfacentrumvoorhulpengleidehonden.be

Hachiko vzw

Hundelgemsesteenweg 722
9820 Merelbeke
T: 09 230 66 81
info@hachiko.org
www.hachiko.org

Belgisch Centrum voor Geleidehonden v.z.w.

Maastrichtersteenweg 64
3700 Tongeren
T: 012 23 43 19
bcg@geleidehond.be
www.geleidehond.be

Hart tegen Hart

Rue Bruenne, 40
7502 Explechin
T: 069 64 79 85
info@harttegenhart.be
www.harttegenhart.be

Blindengeleidehondenschool Genk vzw

Onafhankelijkheidslaan 45
3600 Genk
T: 089 30 50 60
blindengeleidehondenschoolgenk@telenet.be
www.blindengeleidehondenschoolgenk.be

Hondenschool Mijn Trouwe

Vriend Neeroeteren
Kleeskensmolenweg 5
3680 Neeroeteren
T: 089 86 61 57
www.mtvneeroeteren.be

Brailleliga v.z.w.

Engelandstraat 57
1060 Brussel
T: 02 533 32 11
info@braille.be
www.brailleliga.be

Scale Dogs asbl

Steenweg op Sint-Jansberg 2
1170 Brussel
T: 02 660 77 56
info@scaledogs.be
www.scaledogs.be

Canisha vzw

Kortewagenstraat 60B
9230 Wetteren
T: 053 83 18 63
info@canisha.be
www.canisha.be

Vrienden der Blinden vzw

Ganzestraat 9
8670 Koksijde
T: 058 51 00 01
vrienden.der.blinden@skynet.be
www.vriendenderblinden.be

KOC ••• KENNISCENTRUM HULPMIDDELEN

Sterrenkundelaan 30, 1210 Brussel
T 02 225 86 61 • F 02 225 84 05 • E koc@vaph.be
www.hulpmiddeleninfo.be • www.vlibank.be

